

**HDK - HÖGSKOLAN FÖR
DESIGN OCH KONSTHANTVERK**

EN KLIPPT BERÄTTELSE OM VÅGOR

Alma Bencivenni

Examensarbete: 22,5 hp

Program: Textil - Kläder - Formgivning

Grundnivå

VT 2017

Handledare: Elsa Chartin

Examinator: Pasi Välimaa

Opponent: Birgitta Nordström, Emelie Rygfelt Wilander

Rapport nr:

Abstract

This project begins with a fascination for the water surface. How do you catch something that is constantly changing? Through waves and water, I have been looking for ways to describe motion. What is the essence of the experience of water? There are a lot of different answers. How the water surface appears is a consequence of underlying currents, the wind, the light and the landscape that reflects on it. I think of it as a carrier of information that I want to get access to. It tells the story of something beyond what you can see. Something that has to do with infinity and time.

The work consists of large and small papers that I painted, folded and cut. Each cut with the scissors is doubled and mirrored in different formations so that it forms patterns. It's a balance between what is lost and what remains.

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund	3
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vågor som informationsbärare</i> - <i>Rörelse och Stillhet</i> - <i>Mönster och stiliseringar</i> - <i>Att hitta en metod</i> - <i>Det enda som behövs är papper och en sax</i>	
Process	9
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Där det finns något och där det inte finns något</i> - <i>Material</i> - <i>Pappersklippen lämnar boken</i> - <i>En ny skala</i> - <i>Pappersklippen i rummet</i> - <i>Förändring</i> - <i>Det bortklippta</i>	
Examination och utställning	19
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Sortera och ordna</i> - <i>Skuggor och speglingar men inget rum</i>	
Slutord	25
Källförteckning	27

Inledning

Varje dag på väg till skolan går jag upp för en brant backe. Från höjden kan jag se ner på kanalen som flyter längs med järnvägen. Vattnet är ibland stilla ibland vågigt och glittrande. Där den ena vågen slutar tar nästa vid. Jag tittar och tittar, som om jag skulle kunna frysa rörelsen med blicken. Det går inte, precis som det inte går att stanna tiden.

Det här projektet tar sin början i en fascination för vattenytan. Hur fångar man något som hela tiden förändras? Med utgångspunkt i vågor och vatten har jag letat efter sätt att beskriva rörelse. Det har handlat om att försöka förstå vad som är kärnan i upplevelsen av vattnet. Det finns mängder av olika svar. Hur vattenytan ter sig är en konsekvens av underliggande strömmar, vinden, ljuset och omgivningen som speglar sig i den. Jag tänker på den som en bärare av information som jag vill ta del av. Den berättar något utöver det som går att se. Något som har att göra med oändlighet och tid.

Arbetet består av stora och små papper som jag målat, vikt och klippt. Varje klipp med saxen mångdubblas och spegelvänds i olika formationer och bildar mönster. Det är en balans mellan det som försvinner och det som blir kvar.

Målet med projektet har varit att göra en samling mönster som tillsammans berättar en historia om vattnet. Upprepning, förändring, rörelse och stillhet har varit viktiga ord.

Jag har strävat efter att arbeta så avskalat som möjligt. Alla mellanled i processen har reducerats och istället har skissen fått växa och ta plats.

Bakgrund

Vågor som informationsbärare

När jag först börjar intressera mig för vatten och vågor har jag svårt att förstå vad det är som fascinerar mig så. Är det vågen som fysikaliskt fenomen? Är det själva vattenytan, transparensen och speglingarna? Eller är det de mönster som vågorna bildar?

I sökandet kommer jag över ett kompendium med rubriken *Vågor i havet*. Det är en del av en kurs på Meteorologiska Institutionen med namnet *Vågor som informationsbärare*. Jag läser att en våg orsakad av variationer i tryck och vind kan färdas flera år över havet. Det är en hisnande tanke.

Vatten är genomskinligt och flytande, det kan anta alla möjliga former men vill helst ligga blankt som en spegel och strävar hela tiden efter att plana ut sig. Ibland lyckas det men för det mesta störs det av allt som händer runtomkring. Ytan rörs upp av vind och regn, båtar och fåglar.

Jag börjar tänka på vågorna som resultatet av olika händelser. Jag tänker på liknelsen *som ringar på vattnet*. Den tanken blir viktigt för hur jag sedan väljer att arbeta under projektet.

Rörelse och stillhet

Under utbildningens andra år arbetade jag med mönster i ett kortare projekt där ambitionen var att tolka vattenytan. Det som intresserade mig då var hur omgivningen speglas i vattnet samtidigt som det går att se ner till botten. Jag mönstrade stora sjok gasväv genom att vika tyget och reservera ytor med träblock för att sedan färga det. Jag arbetade med transparens och lager av mönster. Vid ett tillfälle hängde jag upp tygerna utomhus i en skogsdunge. I minnet hade jag en bild av ett överkast som hänger på tork ute i solen och som fångar upp vinden, ljuset och skuggorna från träden. Rörelsen i tygerna när de hängde utomhus blev viktig. Det var något som inte gick att kontrollera. Mönstren och färgerna förvrängdes och förändrades utan avbrott.

Den tyske konstnären Hans Haacke experimenterade i början av 1960-talet med skulptur och ljus där verklig rörelse var en avgörande förutsättning. Installationen 'Blue Sail' från 1964 består av ett horisontellt upphängt chiffongtyg med en blåsande fläkt under som håller det i rörelse. Det är hypnotiserande att se på.

Att titta på vattnet ger mig samma känsla. Jag stirrar ner på vågorna och förväntar mig att något oväntat ska hända, om jag avviker med blicken kommer jag att missa det. Vattenytan förändras ständigt men är ändå alltid densamma. Vågorna rör sig så konstant att de upplevs som stilla. Det är det motsägelsefulla som jag vill förstå. Rörelse blir stillhet och förändring blir upprepning.

Mönster och stiliseringar

I en av våra verkstäder hänger en affisch från en utställning med den finska konstnären Anu Tuominen (f.1961). Bilden visar tätt uppradade rättningspennor, sådana som är hälften blå hälften röda. De är vässade i båda ändar, alla olika långa. Tillsammans bildar de siluetten av ett landskap. Gränsen mellan de två färgerna blir mötet mellan land och vatten där det blå speglar det röda.

Landskapet liknar det som jag ser varje morgon då jag promenerar till skolan. Skogen som speglar sig i kanalen. Jag tilltalas av enkelheten i de uppradade pennorna. De blir till ett tecken för *landskap* som jag fyller med mina erfarenheter.

Under en studieresa till Japan hittar jag en bok med tryckta mönster föreställande vatten. Varje uppslag i boken är en komposition av olika bilder som visar stiliserade vågor. De består av två, max tre färger. Också här är det enkelheten som intresserar mig. Varför ser mönstren ut som de gör? Vad har valts bort eller lagts till? Vad är det som gör att jag ser vad de föreställer trots att de är så avskalade?

Soetsu Yanagi (1889-1961) var en japansk konstkritiker och filosof. I essän *Patterns* (The Unknown Craftsman, 1972) beskriver han ett mönster som essensen av det som avbildas.

There are many ways of seeing, but the truest and best is with the intuition, for it takes in the whole, whereas the intellect only takes in a part. Pattern is born when one reproduces the intuitively perceived essence. (s.115)

Kanske handlar det om att fånga det där omedelbara, där alla detaljer har fallit bort och där det som finns kvar är en känsla. Där allt överflödigt lämnas osagt finns det plats för förändring och rörelse.

Att hitta en metod

Under höstterminens projekt fortsatte jag att arbeta med mönster med utgångspunkt i vatten. Tanken var att efter en kort skissperiod komma fram till ett mönster att trycka. För att komma igång började jag måla vågor. Jag gjorde enkla upprepningar med penseln. Sättet att arbeta på hade en direktitet som jag tyckte om. Typen av pensel, mängden färg, trycket mot pappret och handens rörelse skapade förenklingen. Jag målade upp två skissblock. Kvantiteten var avgörande. För varje ny skiss lärde jag mig något som sedan satte sig i handen och som inte hade gått att tänka sig till. Varje penseldrag krävde full koncentration. Det som drev arbetet framåt var en strävan efter perfektion som inte gick att nå men som jag kunde närma mig genom att upprepa samma sak om och om igen. Jag hittade på regler för mig själv, det kunde till exempel vara att bara doppa penseln i färg en gång eller att aldrig lyfta den från pappret. Variationsmöjligheterna var oändliga.

Jag började leta efter andra sätt att skissa där materialet och tekniken fick styra. Ett av dem var att vika och klippa i papper. Till en början testade jag olika färger och lager av mönster. Sedan gick jag över till att nästan uteslutande använda svart papper. Anledningen var att jag så småningom ville belysa en ram direkt med ett av de klippta originalen. För att få ett papper som var tillräckligt stort och tunt målade jag tidningspapper med tusch. Då jag inte längre behövde tänka på färg blev jag allt mer intresserad av själva klippandet. Tillslut gav jag helt upp tanken på att trycka.

Det enda som behövs är papper och en sax

Jag minns ett barnprogram från när jag var liten. En man sitter på en stol och klipper i papper med en liten sax medan han berättar en saga. När sagan är slut vecklar han upp pappret som har förvandlats till en bild ur berättelsen. Inget har lagts till bara klippts bort och det som blir kvar är magi.

Känslan är densamma när jag vecklar upp mina första klippta papper. Varje klipp med saxen har mångdubblats och spegelvänts i olika formationer och bildat mönster. Det känns som trolleri för att jag inte har full kontroll över vad som händer. Det här examensarbetet har handlat om att försöka behärska tekniken, att försöka hitta dess gränser och möjligheter.

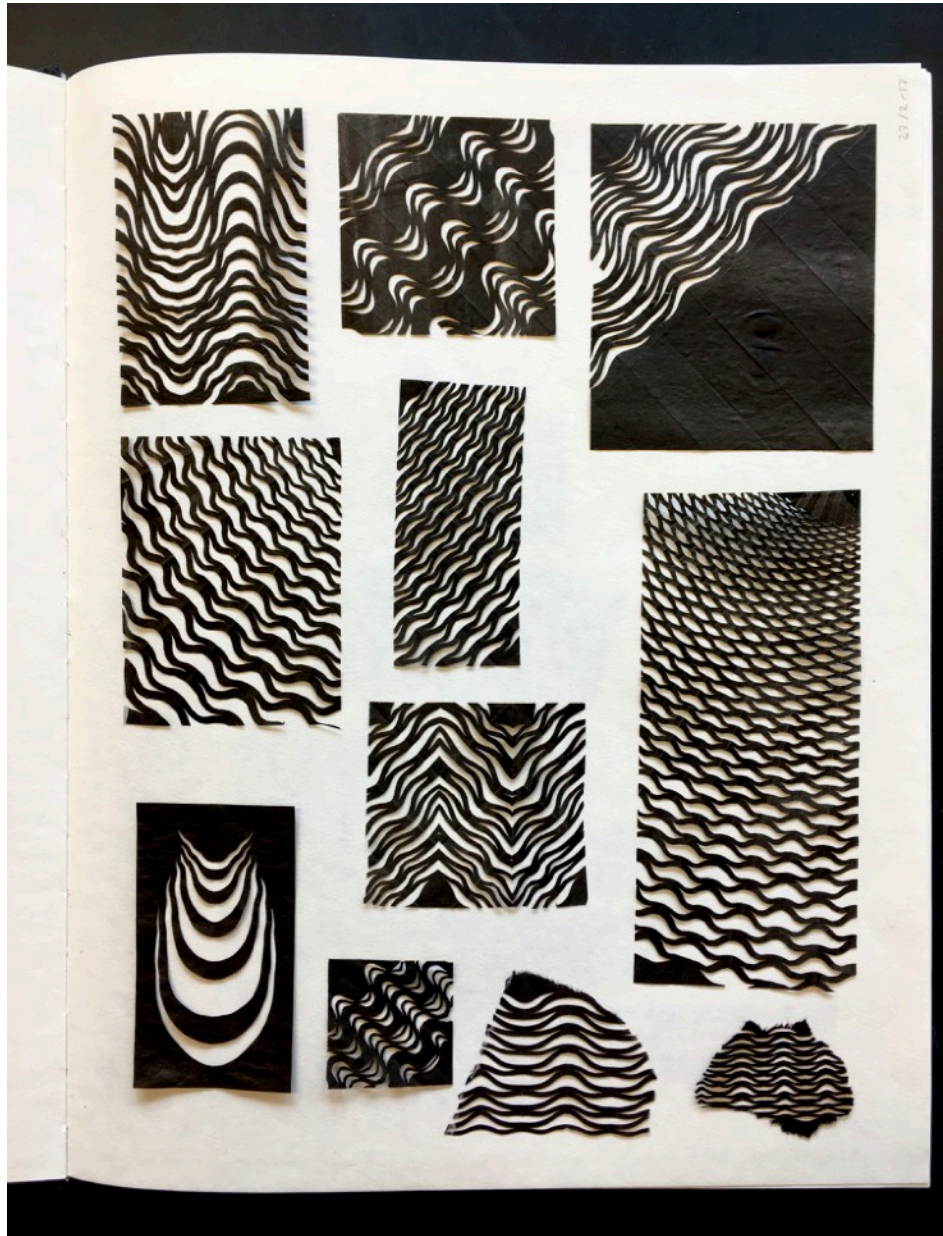
Process

Där det finns något och där det inte finns något

De första veckorna sitter jag vid min skissplats och klipper papper efter papper. Allt eftersom hittar jag på regler för det olika mönstren. Vart och ett av dem kräver en egen logik. Jag måste tänka på ett särskilt sätt när jag klipper för att det ska bli rätt. Det kan handla om vilka linjer som ska följa varandra eller storleken och vinkeln på varje form. Det andra klippet i pappret är beroende av det första. Precis som när jag målade vågor under hösten så är upprepningen viktig, jag måste göra många för att komma framåt. Det är en känsla av att leta efter något som inte går att förklara men som har att göra med balans. Balansen mellan det som försvinner och det som blir kvar.

Det är lätt hänt att klippa bort för mycket eller för lite. Om det blir fel går det att ta bort men inte lägga till material. Därför måste jag alltid klippa en ny bit om jag inte blir nöjd eller vill göra en variant av mönstret. Det går inte att fastna eller stanna upp. Varje klipp genererar ett till klipp. Under arbetets gång dyker nya frågor upp. Hur smått kan jag klippa? Hur detaljerat kan jag klippa? Allteftersom begränsar jag mig till färre typer av mönster. De som blir kvar är de enklaste, där samma form hela tiden upprepas.

De färdiga pappersklippen lägger jag in mellan sidorna i en tom anteckningsbok. Varje dag fyller jag en ny sida. Det känns som att jag bygger upp ett arkiv, ett mönsterbibliotek bestående av original som ska användas till något som jag inte vet vad det är än. Allt det som klipps bort sparar jag också utan att veta till vad.

23/12-12

Material

Jag testar att klippa i olika typer av papper. Silkespapper, smörpapper, brunt paketpapper och tidningspapper. Det svartmålade tidningspappret tycker jag mest om, det är precis lagom tunt och sprött och på vissa ställen skiner texten igenom. Jag känner mig fri att testa, göra om och göra sönder. Det är ett kravlöst material. Men det är svårt att använda för att göra större pappersklipp.

Jag får tips om att söka sponsring av Dals Långed Coating AB, ett företag som tillverkar och säljer belagt papper till pappers- och förpackningsindustrin. De ger mig en rulle med vitt papper, 124 cm brett och en fjärdedel så tjockt som ett vanligt A4. Den ena sidan har en tunn plastbeläggning och är blank. Jag planerar att måla pappret svart med tusch, på samma sätt som jag gjorde med tidningspappret. Pigmentet i tusch utgörs av kimrök eller sot och ger en varm svärta. Bindemedlet är ofta schellack och det är det som gör pappret sprött.

Pappersklippen lämnar boken

Jag vill gå upp i skala. De pappersklipp jag gjort hittills är mycket små, de minsta som frimärken. Jag vill åt en mönsterupplevelse lik den som vattenytan ger. I de små pappersklippen ser jag möjligheter att arbeta med ljus och skugga om de bara får växa och ta plats i ett rum.

Jag gör en skalmodell och provar att hänga upp klippen i den. Hur betar sig mönstren i förhållande till varandra? Vad händer om de hänger i flera lager? Vid ett tillfälle håller jag upp två av bitarna så att jag kan se den ena genom den andra. När jag rör på dem blir effekten något som liknar en animation. Vågorna ger skuggor på modellens golv. En ny värld öppnar sig. Jag bestämmer mig för att gå över till att arbeta rumsligt med pappersklippen.

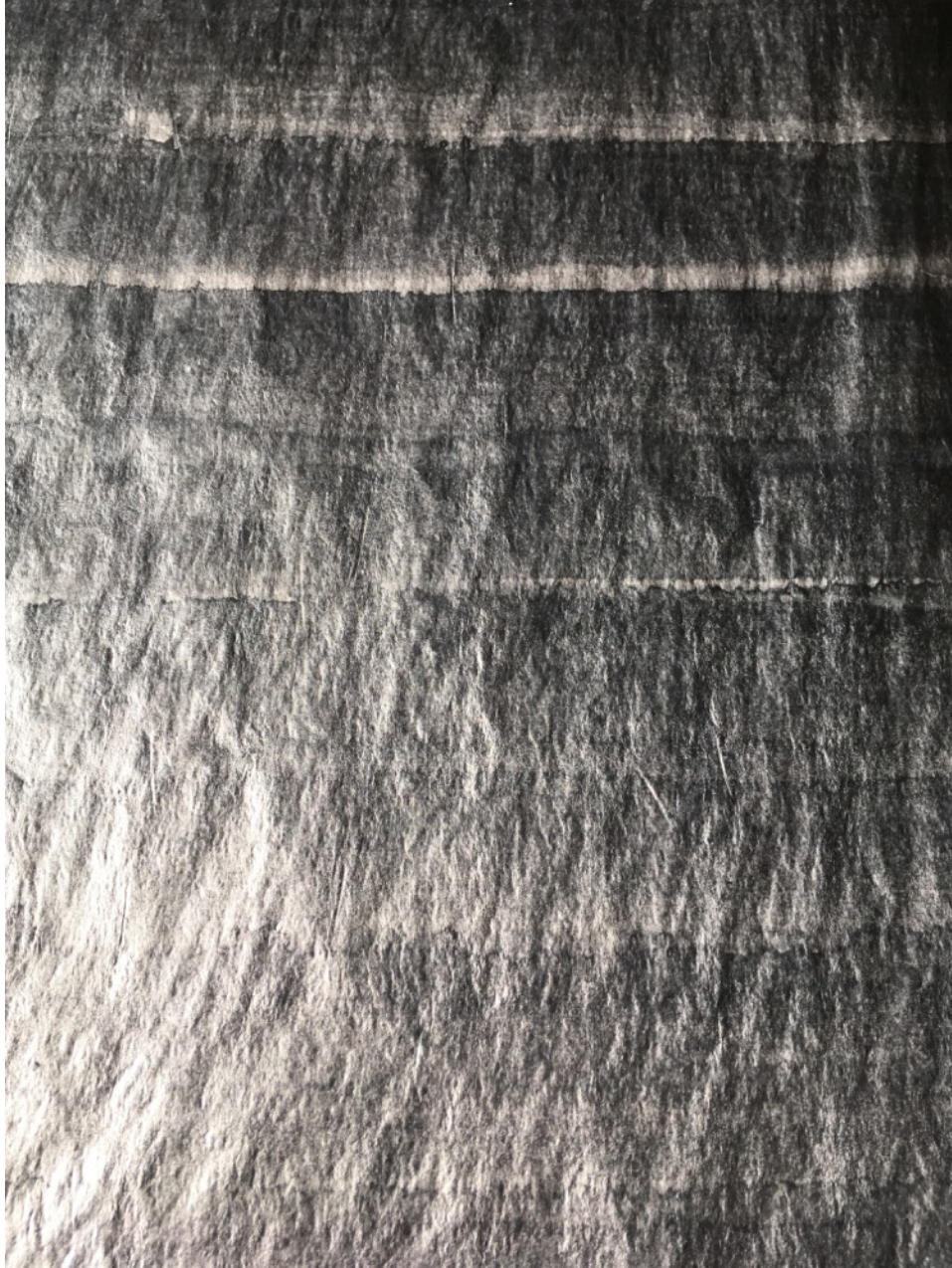
En ny skala

Jag klipper stora ark av det nya pappret. Det är precis så brett att jag når över kortsidan med ett penseldrag. Streck för streck täcks det vita med färg. Jag måste koncentrera mig för att det ska bli rakt. Tuschen är utblandad med lite vatten och pappret får en varierad gråskala. När pappret torkat vänder jag det och målar den andra sidan på samma sätt. Ränderna från penseln blir särskilt tydliga på den blanka sidan medan den matta sidan suger åt sig mer färg. Pappret drar ihop sig och blir skrynkligt när det torkar och får strykas slätt med strykjärn.

Det första stora pappret viker jag som ett dragspel på diagonalen. Sedan klipper jag hela remsan, vecklar ut pappret och stryker det igen. När jag ska lyfta det från golvet märker jag att det faller isär. Jag hänger upp det i taket, det blir ett trassel. Det är inte det här jag är ute efter, det är för mycket som händer. Jag vill att pappret ska hålla ihop så att mönstret blir tydligt och uttrycket lugnare. Jag försöker förstå vad jag ska göra annorlunda nästa gång. Vågorna behöver bli flackare, kanske måste pappret vikas på en annan ledd? Jag förstår också att jag kommer behöva klippa många ark för att närma mig det uttryck jag söker.

Att gå upp i skala innebär att jag måste lära mig allt på nytt. Materialet betar sig inte på samma sätt och tekniskt är det svårare. Jag måste klippa genom många fler lager papper vilket gör mönstret mindre precist och detaljerat. Men det nya motståndet gör det också roligare att arbeta.

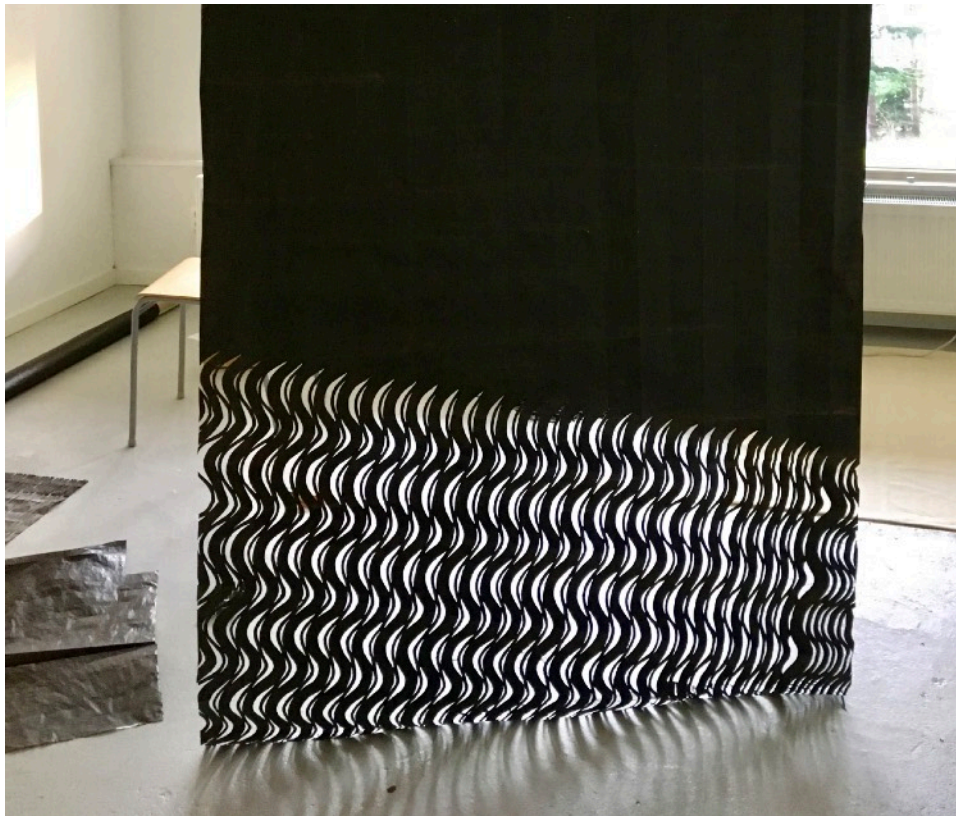

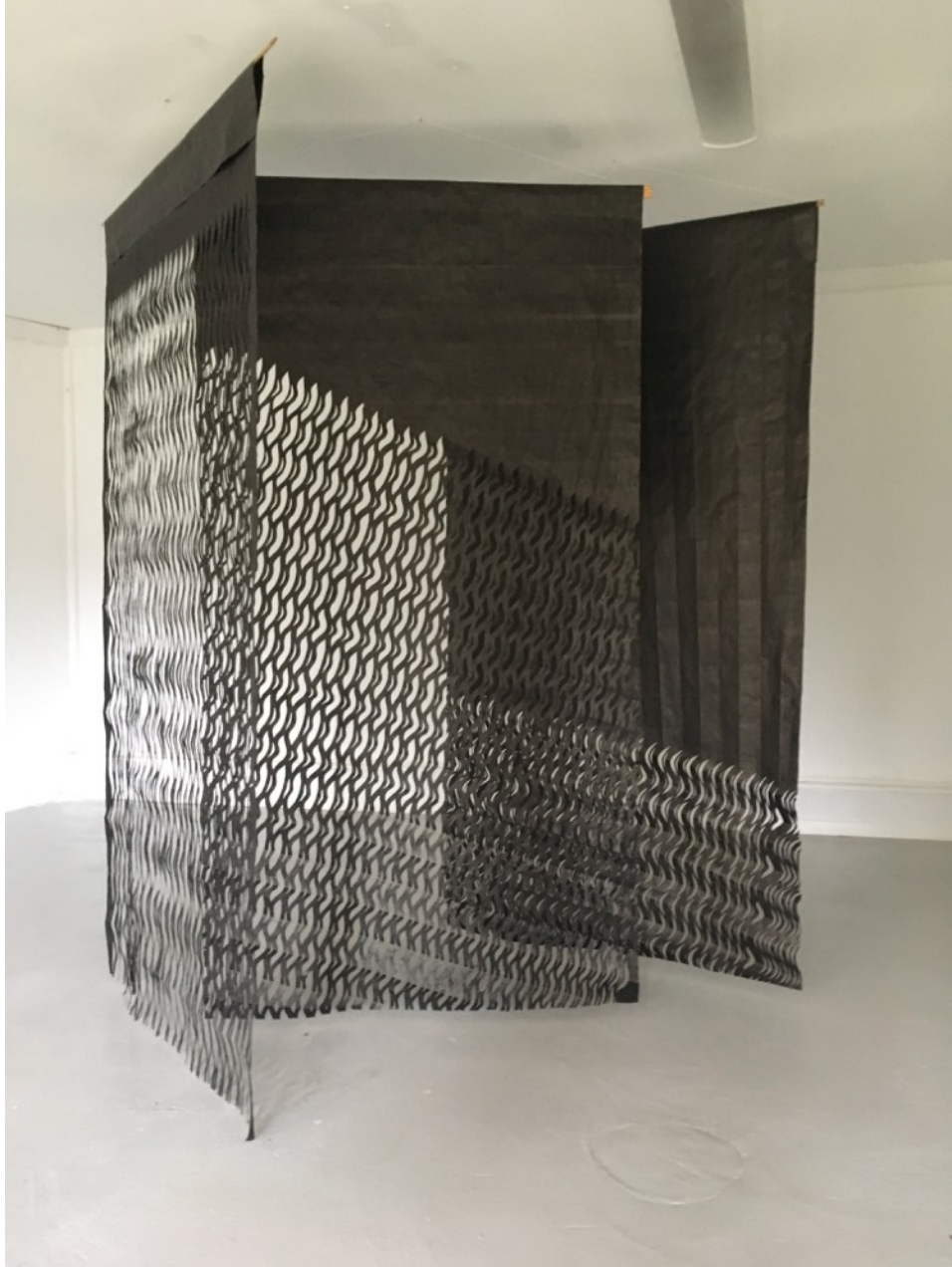

Pappersklippen i rummet

Jag målar och klipper tre nya ark. Den här gången viker jag dem längs med kortsidan, två med en liten vinkel och det sista rakt. Nu blir vågorna fallande och pappret håller ihop. Jag provar att hänga upp pappersklippen på rad med det där mest är bortklippt längst fram och det svartare längst bak. Vågorna skiftar mellan att vara ljusa och mörka beroende på det som finns bakom. Arken bildar rum i rummet. Jag kan gå mellan dem, de rör sig av vinddraget efter mig. Den blanka sidan av pappret reflekterar ljuset, det liknar metall. Associationerna går till galler. Kanske är det för att pappren är så jämt klippta? Ett av pappersklippen har ett fel i ena kanten som stör mönstret. Jag tycker om den detaljen. Kanske behöver mönstret variera mer, pendla mellan tätt och glest?

Förändring

Jag förhåller mig till de stora pappersklippen på samma sätt som till de små. För varje nytt ark jag klipper känner jag direkt att jag vill göra ett till. Jag kommer på saker jag vill ändra eller testa. Mönstren jag gör är enkla. Jag börjar klippa i ena änden på remsan och arbetar mig nedåt. Det är samma former som hela tiden upprepas. Hur det första klippet med saxen blir påverkar det sista.

Jag vill att det händer något i varje pappersklipp, en förändring. Jag målar fler papper. Två av dem provar jag att vika likt solfjädrar, där varje veck går från smalt till brett. Det gör att mönstret blir rundat och att storleken på vågorna gradvis växer.

När det första pappret är färdigklippt och jag stryker ut det upptäcker jag att det faller isär i ena hörnet. Jag överväger att länka samman det men bestämmer mig tillslut för att klippa bort den del som inte håller ihop. De här arken tillhör en ny kategori som mer känns som bilder snarare än mönster. Jag hinner bara upptäcka det och sedan finns det ingen mer tid att arbeta.

Det bortklippta

Under hela projektet sparar jag på allt bortklippt papper, fortfarande utan att veta till vad. Jag överväger om det ska vara en del av gestaltningen. Kanske ska det ligga utspritt under de hängande pappren? Eller ligga i en samlad hög vid sidan om. Men vad berättar det annat än att här är allt som blev över? Det blir redovisande på ett sätt som jag inte tycker om.

Tekniken att klippa har varit en mycket viktig del för mig. Men när jag presenterar arbetet är det resultatet som betyder något. Tillslut bestämmer jag mig ändå för att ha med allt bortklippt på examinationen, om inte annat för att diskutera vad det har för betydelse.

Examination och utställning

Sortera och ordna

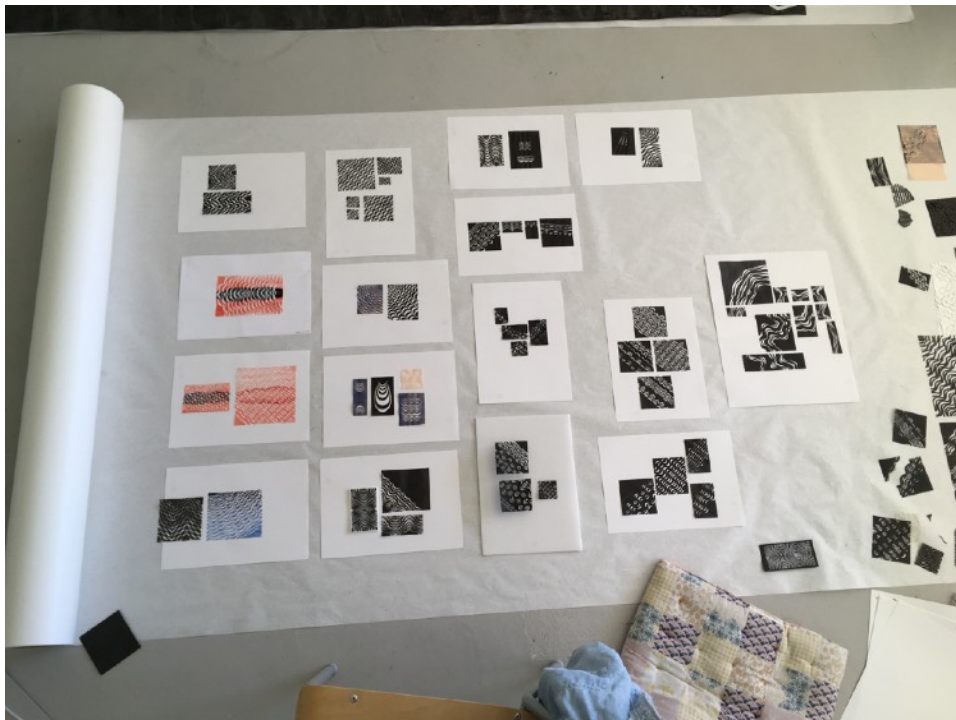
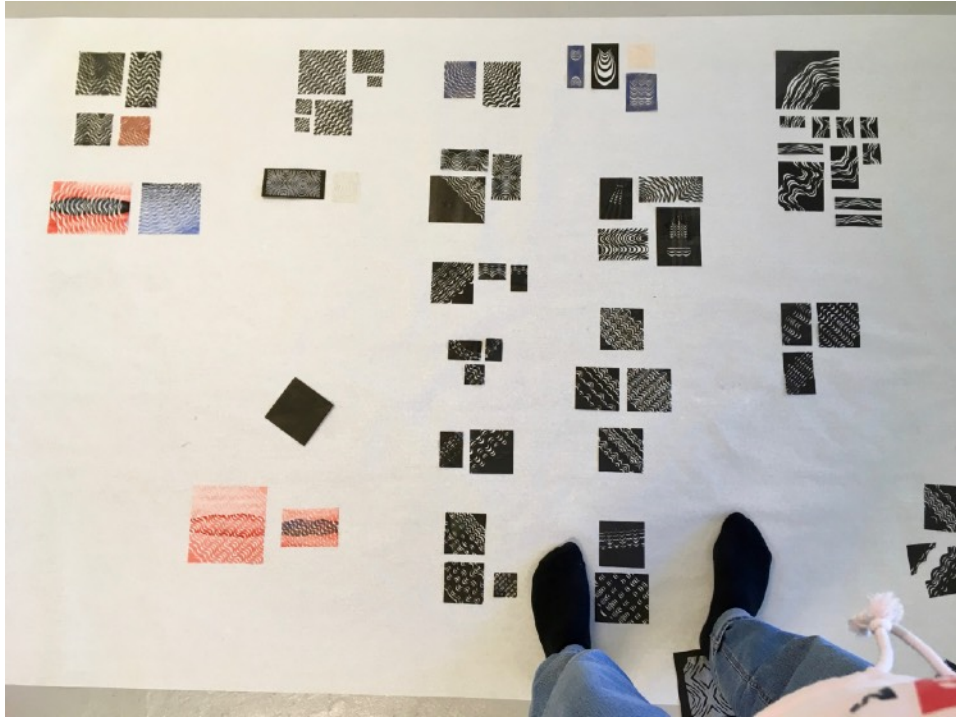
Jag funderar mycket kring hur jag ska presentera de små pappersklippen. De ligger fortfarande klämda mellan sidorna i anteckningsboken i mer eller mindre kronologisk ordning. Jag tittar på dem uppslag för uppslag. De ger ett rörigt intryck. Jag bestämmer mig för att ta ut alla pappersklipp och lägga dem på golvet. Jag börjar sortera dem efter olika kategorier som färg, material och typ av mönster. Jag byter plats och ändrar om i flera omgångar. Vissa klipp rensas bort. Tillslut har jag många små grupper om två, tre, fyra pappersklipp. Jag placerar vardera grupp på ett eget papper. Jag försöker ordna dem så att de ska kännas som delar i samma bild.

Tanken är att arken ska vara som sidor utdragna ur en bok. Tillsammans och var för sig ska de berätta någon slags historia. Först når jag fast bitarna för att de ska hållas på plats, men det känns fel. Jag tycker om känslan av att ingenting är helt bestämt. Berättelsen är inte alltid densamma, den måste få vara rörlig.

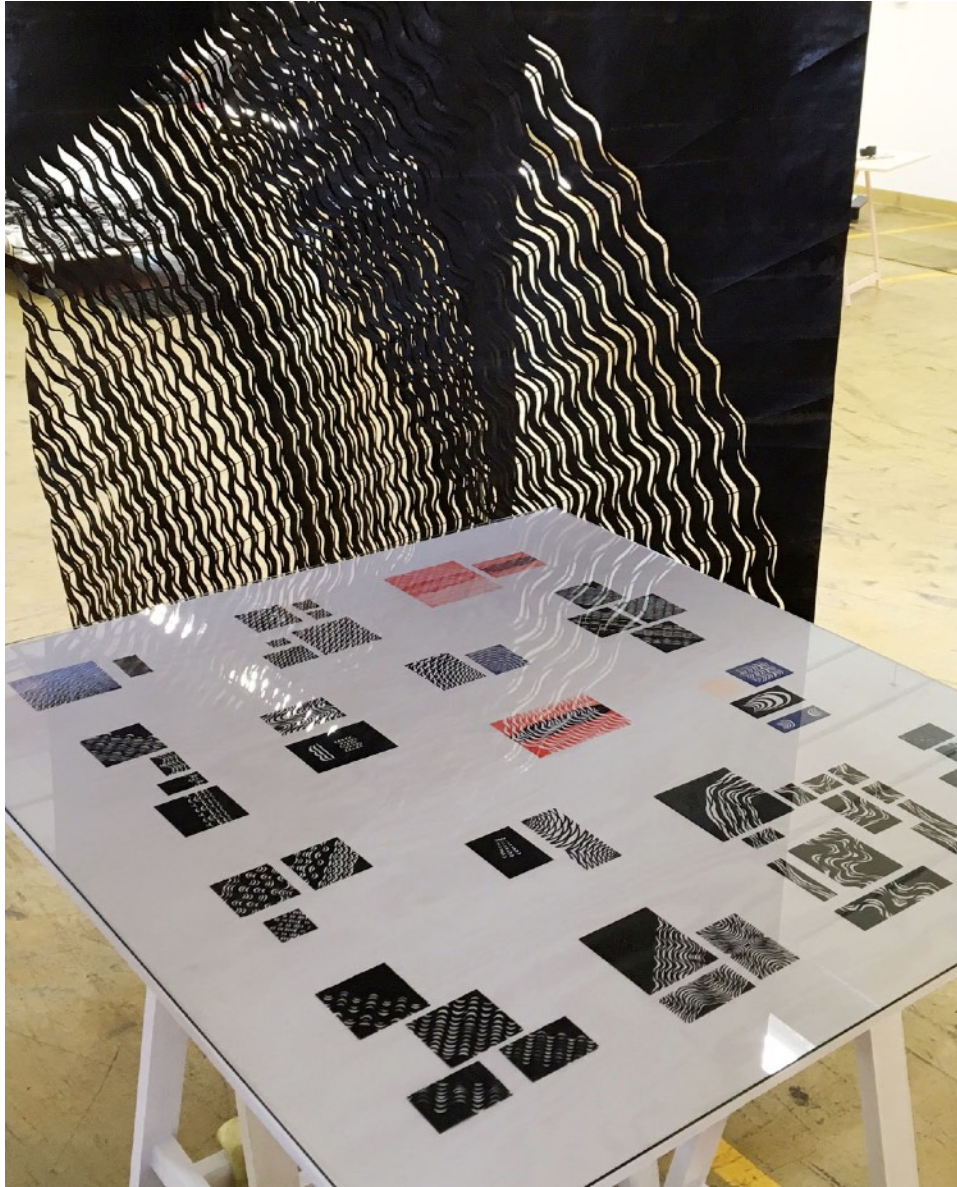
Inför examinationen placerar jag ut alla blad med pappersklipp på en vit masonitskiva som står på två höga bockar. Det är en provisorisk lösning som fungerar bra. Jag vill att pappersklippen ska ligga samlade och att man ska kunna gå runt bordet och titta på dem på nära håll. De ska kännas tillgängliga.

Efter examinationen finns det tid att tänka över hur pappersklippen ska presenteras på examensutställningen. Det känns inte längre lika självklart att de ska ligga fördelade på "boksidor". De behöver snarare ett underlag som inte är papper, ett kontrasterande material.

Medan jag har suttit och klippt har jag ibland tänkt på träets ådringar, hur de kan likna vågor. Kanske kunde plywood vara ett alternativ. Jag gör i ordning en skiva som jag målar tunt med vitt så att ådringarna fortfarande är synliga. Jag lägger ut pappersklippen i liknande kompositioner som tidigare men nu utan någon avgränsning mellan de olika grupperna. För att de ska hållas på plats och skyddas lägger jag en glasskiva över dem.

Skuggor och speglingar men inget rum

Jag väljer att visa fem av de stora pappersklippen under examinationen. Jag funderar kring hur de ska hänga. Jag har en idé om att det ska vara möjligt att gå mellan arken, att de ska bilda väggar i ett rum. Men det känns för komplicerat att genomföra under så kort tid. Jag kan inte besluta mig för hur de i så fall ska placeras i förhållande till varandra och varför. Lösningen blir att de hamnar på rad, med det papper där mest är bortklippt längst fram och det med minst längst bak. Hängningen är mer redovisande än spännande. Pappersklippen bildar en helhet, en form med en framsida och en baksida. Alltså motsatsen till ett rum. Det som ändå skapar en spänning är skuggorna. Klippen är belysta med spottlampor och skuggorna som bildas är skarpa och tecknar av sig på det pappersklipp som hänger närmast bakom och på golvet. Ibland är det svårt att skilja på vad som är skugga och vad som är papper.

Då utrymmet som jag blir tilldelad på examensutställningen är så pass begränsat slutar det med att pappersklippen även där får hänga på rad. Det som är fint med denna plats är att det då dörrarna står öppna bildas ett korsdrag som får pappersklippen att lyfta. Det är en välkommen rörelse. Vid sidan om de stora står bordet med de små klippen. I glasskivan speglas de svarta vågorna.

Slutord

Vågor som fortsätter i oändlighet, de strävar åt olika håll, höjer sig och sänker sig. Allt är i ständig förändring men står samtidigt stilla. Det finns ingen början eller slut, bara en upprepad rörelse.

Jag har tänkt mycket på vattnets betydelse för arbetet. I mina tidigare projekt som handlat om vatten fascinerades jag av det visuella, av speglingar, transparens och vågor. Jag ville imitera vattenytan. Under examensarbetet har vattnet varit ett sätt att tänka lika mycket som något fysiskt att inspireras av. Det har varit ett filter att titta på världen genom. Vattenytan har fått representera tid, upprepning och förändring. Den har hjälpt mig att förklara vad det är som intresserar mig och hur jag vill arbeta.

Av de pappersklipp jag gjorde hösten innan examensarbetet var det ett som jag tyckte särskilt mycket om. En liten, kvadratisk bit svart tidningspapper klippt på diagonalen. Den hade kommit till utan en tanke. Efteråt klippte jag papper efter papper på liknande sätt men lyckades aldrig få till samma balans. I alla pappersklipp jag gjort under examensarbetet har jag strävat efter den där balansen. Det har varit drivkraften.

Källförtäckning

Litteratur

Yanagi, S. (1972). *The Unknown Craftsman*. Ottawa: Kodansha International.

Chousenshu, Kairo Kamisaka Sekka (2003). *Modern Design of Japan*. Unsodo

Cornell, P. (1993). *Saker- om tingens synlighet*. Hedemora: Gidlunds förlag

Övriga källor

Döös, K. *Vågor i havet*
del av kursen *Vågor som informationsbärare*. Meteorologiska institutionen,
Stockholms universitet

Nationalencyklopedin, vågor. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/vågor> (hämtad 2017-05-18)

Sveriges radio, *Hur förhåller vi oss till tingen omkring oss? Mia Gerdin om Anu Tuominen på Tjörns akvarellmuseum*. Hämtad 2017-05-17, från
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=5067184>

Nationalencyklopedin, Hans Haacke. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hans-haacke> (hämtad 2017-05-17)

Nationalencyklopedin, Soetsu Yanagi. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/soetsu-yanagi> (hämtad 2017-05-02)